

Ole Bjerg: Gode penge

Anmeldt af Omstilling Ry studiekredsen

Ultrakort – hvorfor er bogen interessant:

Gode penge er en ganske lille bog, kun 130 sider. Men den kommer ned i de helt grundlæggende mekanismer under et centralt fænomen i vores samfund, nemlig penge. Bogen spørger: hvem laver egentlig pengene (og svaret er overraskende), hvilken effekt har det at det er sådan (den er negativ), og sidst men ikke mindst: kan vi lave om på det (det kan vi, og det er overraskende enkelt).

Og hvorfor skal en Omstilling-Ryer så læse den bog. Det skal du først og fremmest fordi den også handler om magt. Hvem har magt til at bremse den grønne omstilling, hvem har magt til at gennemtvinge "nødvendighedens politik" og forvrænge de gode initiativer? Det får du svar på undervejs. Og du får også et bud på at det kan være anderledes.

Hovedpunkter fra bogen:

Den måde, hvorpå banker skaber penge, er så simpel, at den virker frastødende på fornuften.

John Kenneth Galbraith

Det er naturligvis nationalbanken, der udsteder mønter og sedler, men mønter og sedler udgør en forsvindende del af vores omsætning. Resten udgøres af det som Ole Bjerg kalder "elektroniske kreditpenge". Og hvor kommer de fra. De skabes på en uhyre enkel måde, nemlig ved at banker låner penge ud, som de ikke har. Der er nogle regler for hvor meget "sikkerhed" banken skal have – dvs. hvor stor dens reservefond skal være. Men de regler er ikke strammere end at mængden af elektroniske kreditpenge i Danmark i 2016 er 16 gange så stor som mængden af sedler og mønter. Det betyder at private banker styrer 94 % af kreditmængden i samfundet. Og de styrer naturligvis ud fra deres egen interesse i selv at tjene penge.

Det har en lang række kedelige konsekvenser:

- de private banker styrer pengemængden så konjunkturerne forstærkes. I kriser nægter de at låne penge ud og krisen bliver værre. I højkonjunkturer kaster de lån ud og puster bobler op.
- de private banker forstærker uligheden. Velhavende låner betaler lavere renter, det gælder også for stater. Og de kriser, der bl.a. skabes og forværres af bankerne udlånspolitik, har det også med at ramme de mindre velstillede hårdest
- de private banker udviser risikoadfærd. Uigennemskuelige kreditprodukter, de såkaldte derivater, var med til at udløse finanskrisen i 2008. Men i 2016 er mængden af dem uforståelige 20 gange større end verdens samlede produktion af varer og tjenesteydelser.
- privat magt over pengene udløser det som Ole Bjerg kalder "finansialisering". Det bliver pengeinteresser, der kommer til at styre hvad der sker. Vi skal alle sammen (også stater) gøre os kreditværdige ved at føre nødvendighedens politik. De fleste af os har store lån, der begrænser vores handlefrihed.
- stater sætter sig i gæld til private banker og gør sig afhængige af tilførsel af nye kreditter. Det gør det f.eks. næsten umuligt at arbejde for nulvækst

Men vi kan komme ud af klemmen ved det, som Ole Bjerg kalder "en højest konservativ revolution". Den går i al sin simpelhed ud på at indføre det system, der hedder "fuld reserve", og det betyder at Nationalbanken overtager retten til at skabe kredit – også den elektroniske. De private banker kan så kun

låne de penge ud, som de selv låner i nationalbanken. Og så fungerer kreditterne på samme måde som de fysiske penge – og på samme måde som de fleste af os i forvejen troede at de gjorde. Det vil give et langt mere robust finanssystem, som kan bringes til at fungere konjunkturmodvirkende – altså afdæmpe eller forhindre kriser. Store rentegevinster vil tilfalde fællesskabet. Stater kommer ud af gældsfølden, og der bliver skabt handlerum til ny politik – f.eks. på vækst- og klimaområdet. Ole Bjerg beskriver helt lavpraktisk, hvordan det kan indføres skridt for skridt. Også i en EU ramme. Til sidst i den lille bog er plads til kritiske spørgsmål og gode svar.

Hvad synes jeg om den:

Gode penge er ikke en visionær bog på den måde, at den udkaster store drømme. Den går heller ikke i kødet på klimaprisen. Men den går i kødet på nogle af de centrale økonomiske mekanismer, der uset af de fleste sætter reglerne for hvad der kan ske i vores verden. Så bogens emne er kæmpestort og af helt afgørende betydning. Alligevel er bogen vidunderligt fornuftig og helt nede på jorden. Den giver en helt igennem praktisk anvisning på hvad målet er, og hvordan man kommer derhen.

Der findes initiativer og foreninger i mange europæiske lande, der arbejder for det samme mål. En dansk forening hedder det samme som bogen, nemlig "Gode penge". Den er selvfølgelig til stede på nettet.

Peter